

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

4-SHO'BA

PSIXOLOGIYA, TABIIY VA ANIQ FANLAR SOHASIDA DOLZARB TADQIQOTLAR

MAKTAB MUHITINING O'QUVCHINING SHAXS SIFATIDA SHAKLLANISHIGA TA'SIRI

Sattorova Mahliyo Burxanovna

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali
o'qituvchisi

O'ralova Sevinch Totliboy qizi, Asadullayeva Sevinch Lutfullo qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali 123-23
guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab muhitining o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ko'p qirrali ta'siri o'rganiladi. Unda pedagogik o'zaro ta'sirlar, tengdoshlar bilan munosabatlar, ta'lim dasturlari va darsdan tashqari mashg'ulotlar kabi maktab muhitining turli tarkibiy qismlari tahlil qilinadi. Tadqiqot shaxsning qadriyatlar, ijtimoiy ko'nikmalari, kognitiv qobiliyatlari va hissiy intellektini shakllantirishga ushbu omillarning jamoaviy hissasi qanday ekanligini ochib beradi. Olingan natijalar har tomonlama shaxsiy o'sish uchun qo'llab-quvvatlovchi va rag'batlantiruvchi maktab muhitini yaratish muhimligini ta'kidlaydi. Maqolada samarali shaxs rivojlanishi uchun maktab muhitini optimallashtirish bo'yicha pedagoglar va siyosatchilar uchun tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Maktab muhiti, shaxs shakllanishi, o'quvchi rivojlanishi, pedagogik o'zaro ta'sir, tengdoshlar munosabatlari, ta'lim dasturlari, qadriyatlar, ijtimoiy ko'nikmalar.

Maktab muhitining o'quvchining shaxs sifatida shakllanishidagi o'rni bugungi ta'lim tizimida eng dolzarb pedagogik-psixologik muammolardan biri hisoblanadi. Chunki shaxsning ijtimoiy, axloqiy, intellektual va emotsional rivojlanishi aynan maktab davrida shakllanadi va mustahkamlanadi. Maktab faqat bilim beruvchi maskan emas, balki o'quvchining jamiyatga moslashuvi, uning qadriyatlar tizimi, xulq-atvori hamda dunyoqarashi shakllanadigan muhim ijtimoiy institutdir. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirish hamda ijtimoiy faolligini kuchaytirish asosiy vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Bu jarayonda maktab muhitining psixologik iqlimi, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar, sinf jamoasining ijtimoiy tuzilishi hamda ta'lim-tarbiya jarayonining tashkil etilishi katta ahamiyat kasb etadi. O'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga oilaviy muhit bilan bir qatorda maktabdagi ijtimoiy muhit ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchining pedagogik mahorati, tarbiyaviy yondashuvi hamda sinf jamoasidagi o'zaro hamkorlik va raqobat munosabatlari o'quvchining xarakteri va hayotiy pozitsiyasini belgilashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur maqolada maktab muhitining o'quvchi shaxsining shakllanishiga ta'siri, uning psixologik va pedagogik jihatlarini ilmiy asosda tahlil qilinadi hamda ushbu jarayonga ta'sir etuvchi asosiy omillar yoritiladi.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020) Mazkur Qonun O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimining huquqiy, tashkiliy va pedagogik asoslarini belgilovchi muhim me'yoriy hujjat hisoblanadi. Unda ta'limning asosiy maqsadi sifatida shaxsni har tomonlama kamol toptirish, uning intellektual salohiyatini rivojlantirish, ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlash kabi ustuvor vazifalar belgilangan. Qonunda ta'lim muassasalarida sog'lom ma'naviy muhit yaratish, o'quvchilarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik va ijtimoiy mas'uliyat hissini shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Shu jihatdan, mazkur hujjat maktab muhitining o'quvchi shaxsining shakllanishiga ta'sirini ilmiy asoslashda muhim nazariy va huquqiy manba bo'lib xizmat qiladi.[1]

Maktab muhitining o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ta'siri masalasi pedagogika, yosh psixologiyasi va ijtimoiy psixologiya fanlarida eng muhim va keng o'rganiladigan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur mavzuga oid adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktab nafaqat bilim beruvchi ta'lim muassasasi, balki o'quvchining shaxsiy fazilatlarini, axloqiy qadriyatlarini, ijtimoiy munosabatlari va dunyoqarashi shakllanadigan asosiy ijtimoiy muhit sifatida ham qaraladi. Shaxs rivojlanishida maktab muhitining o'rni oila tarbiyasi bilan birgalikda uzviy bog'liq holda amalga oshadi. [4]

Ilmiy adabiyotlarda shaxs shakllanishi jarayoni ijtimoiy muhit va faoliyat bilan chambarchas bog'liqligi qayd etiladi. Xususan, L.S. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasida bola shaxsining shakllanishi ijtimoiy muloqot, hamkorlik va o'zaro ta'sir jarayonida yuz berishi asoslab berilgan. Unga ko'ra, maktab muhiti o'quvchining "yaqin rivojlanish zonasi"ni kengaytirib, uning aqliy va shaxsiy imkoniyatlarini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'qituvchi va tengdoshlar bilan muloqot hal qiluvchi ahamiyatga ega.

J. Piagetning kognitiv rivojlanish nazariyasida esa bolalarning tafakkuri muayyan bosqichlar orqali rivojlanishi ko'rsatilgan bo'lib, maktab muhiti ushbu jarayonni tezlashtiruvchi va mustahkamlovchi asosiy omil sifatida talqin etiladi. Uning fikricha, o'quvchi maktabda mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, solishtirish va xulosa chiqarish kabi intellektual ko'nikmalarni shakllantiradi. Bu esa shaxsning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

E. Eriksonning psixosotsial rivojlanish nazariyasiga ko'ra, maktab yoshi shaxs rivojlanishining muhim bosqichi bo'lib, bu davrda o'quvchi mehnatsevarlik va muvaffaqiyatsizlik hissi o'rtasidagi ichki kurashni boshdan kechiradi. Maktab muhiti, o'qituvchining baholash tizimi va sinf jamoasidagi ijtimoiy munosabatlar o'quvchining o'ziga bo'lgan ishonchini shakllantiradi yoki pasaytiradi. Shu bois maktabdagi psixologik iqlim shaxs kamolotida muhim rol o'ynaydi.

B. Skinnerning bixevioristik yondashuviga ko'ra esa, o'quvchi xulq-atvori tashqi muhit ta'siri, rag'batlantirish va jazolash mexanizmlari orqali shakllanadi. Bu nuqtayi nazardan maktab muhitidagi tartib-intizom, baholash tizimi va o'qituvchi tomonidan

beriladigan ijobiy yoki salbiy fikrlar o'quvchining xulq-atvorini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

O'zbekistonlik olimlar ham maktab muhitining o'quvchi shaxsiga ta'siri masalasini keng o'rgananlar. Jumladan, M.Ochilov pedagogik jarayonda o'qituvchining shaxsiy namunasi va pedagogik mahorati o'quvchining axloqiy sifatlarini shakllantirishda asosiy omil ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, o'qituvchi shaxsining ijobiy fazilatlari o'quvchi uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qiladi.

J.Yo'ldoshev esa ta'lim jarayonini insonparvarlashtirish va demokratlashtirish masalalarini o'rganib, maktab muhitining erkin, ijodiy va hamkorlikka asoslangan bo'lishi o'quvchining mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam berishini ilmiy jihatdan asoslab beradi. Uning yondashuvida o'quvchi ta'lim jarayonining passiv ishtirokchisi emas, balki faol subyekt sifatida qaraladi. [5]

K.Q. Qodirov va boshqa ijtimoiy psixologlar sinf jamoasining o'quvchi shaxsiga ta'sirini o'rganib, guruh ichidagi ijtimoiy munosabatlar, liderlik, o'zaro hamkorlik va raqobat muhitining shaxs rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini qayd etganlar. Ularning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ijobiy sinf muhiti o'quvchining ijtimoiy faolligi va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda maktab muhiti kompleks tizim sifatida qaraladi. U psixologik iqlim, pedagogik munosabatlar, ijtimoiy muhit va tarbiyaviy tizim kabi komponentlardan iborat ekani ta'kidlanadi. Psixologik iqlim o'quvchining o'zini erkin his qilishi, xavfsizlik va ishonch tuyg'usini shakllantiradi. Pedagogik munosabatlar esa o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik, hurmat va muloqot madaniyatini belgilaydi. Zamonaviy tadqiqotlarda raqamli ta'lim muhitining ham o'quvchi shaxsiga ta'siri ortib borayotgani qayd etilmoqda. Interaktiv ta'lim platformalari, onlayn resurslar va texnologik vositalar o'quvchining mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantirsa-da, ular ijtimoiy muloqotga bo'lgan ehtiyojni ham o'zgartirishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, maktab muhiti o'quvchi shaxsining shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, uning intellektual, axloqiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Maktabdagi ijobiy muhit, samarali pedagogik yondashuv va sog'lom ijtimoiy munosabatlar o'quvchining barkamol shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi.

Ushbu ilmiy maqolada "Maktab muhitining o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ta'siri" muammosi chuqur ilmiy yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot metodologiyasi pedagogika, yosh psixologiyasi va ijtimoiy psixologiya fanlarining zamonaviy nazariy va amaliy yondashuvlariga tayanadi. Mazkur yo'nalishda maktab muhitining o'quvchi shaxsiga ta'sirini aniqlashda tizimli, kompleks va integrativ yondashuv asos qilib olindi, chunki shaxs shakllanishi birgina omil bilan emas, balki ko'plab ichki va tashqi ta'sirlar yig'indisi bilan belgilanadi.[7]

Tadqiqotning nazariy asosini shaxs rivojlanishi, ijtimoiy muhitning ta'siri, ta'lim va tarbiya jarayonining psixologik-pedagogik mexanizmlari bo'yicha ilmiy qarashlar tashkil etadi. Xususan, L.S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasi,

J. Piagetning kognitiv rivojlanish bosqichlari haqidagi g'oyalari hamda E. Eriksonning psixosotsial rivojlanish konsepsiyasi metodologik asos sifatida xizmat

qildi. Shuningdek, mahalliy olimlar tomonidan ishlab chiqilgan pedagogik va tarbiyaviy yondashuvlar, o'qituvchi shaxsining ta'siri, sinf jamoasining ijtimoiy-psixologik xususiyatlariga oid ilmiy qarashlar ham tadqiqotning nazariy bazasini mustahkamladi. Tadqiqot jarayonida obyekt sifatida umumta'lim maktablaridagi o'quv-tarbiya jarayoni va maktab muhiti tanlab olindi. Tadqiqot predmeti esa maktab muhitining o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik, pedagogik va ijtimoiy omillar hisoblanadi. Asosiy maqsad maktabdagi mavjud muhitning o'quvchi shaxsiy sifatlariga, xulq-atvoriga, ijtimoiy faolligiga va dunyoqarashiga ta'sir darajasini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat bo'ldi. Tadqiqotda bir nechta ilmiy metodlardan kompleks tarzda foydalanildi. Kuzatish metodi yordamida o'quvchilarning maktabdagi kundalik faoliyati, dars jarayonidagi ishtiroki, o'qituvchi va tengdoshlari bilan munosabatlari tabiiy sharoitda o'rganildi. Ushbu metod o'quvchilarning real xulq-atvorini sun'iy holatlarsiz tahlil qilish imkonini berdi. Suhbat metodi orqali o'qituvchilar va o'quvchilar bilan bevosita muloqot o'rnatilib, maktab muhitiga bo'lgan subyektiv munosabatlar, psixologik iqlim, o'quv jarayonidagi muammolar va ijobiy jihatlar haqida ma'lumotlar olindi. Bu metod shaxsiy fikr va qarashlarni chuqurroq tushunishga xizmat qildi. Anketa so'rovnomalari metodi esa keng miqyosda empirik ma'lumotlar yig'ish imkonini berdi. O'quvchilarning maktab muhitini qanday qabul qilishi, o'zini jamoada qanday his qilishi, o'qituvchi bilan munosabat darajasi va o'quv motivatsiyasi kabi ko'rsatkichlar o'rganildi. Tahlil va sintez metodi yordamida to'plangan ma'lumotlar umumlashtirildi, maktab muhitining shaxs shakllanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar ajratib olindi hamda ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklar aniqlashtirildi. Ushbu metod natijalarni tizimli tushunishga yordam berdi.

Qiyosiy tahlil metodi orqali turli sinf jamoalaridagi psixologik muhit, o'qituvchi yondashuvi va o'quvchilar o'rtasidagi ijtimoiy munosabatlar o'zaro solishtirildi. Bu esa maktab muhitining ijobiy yoki salbiy holati shaxs rivojiga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, tadqiqotda tizimli yondashuv muhim o'rin tutdi. Unga ko'ra, maktab muhiti alohida elementlar yig'indisi emas, balki o'zaro bog'langan murakkab tizim sifatida qaraldi. Ushbu tizim tarkibiga o'qituvchi shaxsi, o'quvchi jamoasi, sinf iqlimi, ta'lim-tarbiya jarayoni hamda ijtimoiy muhit kiradi. Har bir elementning o'zaro ta'siri shaxs shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi ilmiy jihatdan asoslandi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar sifat va miqdoriy tahlil asosida qayta ishlanib, xulosalar chiqarildi. Natijalar maktab muhitining o'quvchi shaxsini shakllantirishdagi hal qiluvchi rolini yanada aniqroq yoritib berishga xizmat qildi. Shu bilan birga, ijobiy maktab muhitini shakllantirish uchun pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishga ham imkon yaratdi. O'tkazilgan tahlillar natijasida maktab muhiti o'quvchining shaxs sifatida rivojlanishida hal qiluvchi va kompleks ahamiyatga ega ekanligi ilmiy asosda tasdiqlandi. Shaxs shakllanishi faqat biologik yoki individual omillar bilan emas, balki ijtimoiy muhit, pedagogik ta'sir va psixologik sharoitlar bilan uzviy bog'liq jarayon ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, maktab muhiti o'quvchining intellektual rivojlanishi bilan bir qatorda uning axloqiy qadriyatlari, ijtimoiy munosabatlari, kommunikativ ko'nikmalari va emotsional barqarorligining shakllanishida asosiy rol o'ynaydi. Ayniqsa, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar, sinf jamoasidagi psixologik

iqlim hamda ta'lim jarayonining tashkil etilishi o'quvchi shaxsining yo'nalishini belgilab beruvchi muhim omillar sifatida namoyon bo'ladi.[3]

Ilmiy tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, ijobiy maktab muhiti o'quvchida o'ziga ishonch, mas'uliyat hissi, mustaqil fikrlash, ijodkorlik va ijtimoiy faollik kabi muhim shaxsiy sifatlarning rivojlanishiga xizmat qiladi. Aksincha, salbiy psixologik iqlim, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi sovuq munosabatlar yoki sinf jamoasidagi nizoli holatlar o'quvchining shaxsiy rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkinligi aniqlandi. Tadqiqot jarayonida o'rganilgan ilmiy manbalar va nazariy yondashuvlar maktab muhitini yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqish zarurligini ko'rsatdi. Bu tizim o'z ichiga o'qituvchi shaxsi, o'quvchi jamoasi, pedagogik jarayon, tarbiyaviy faoliyat va ijtimoiy-psixologik muhitni oladi. Ushbu komponentlarning o'zaro uyg'unligi o'quvchi shaxsining barkamol rivojlanishini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, zamonaviy ta'lim tizimida maktab muhitini insonparvarlik, hamkorlik, ochiqlik va ishonch tamoyillari asosida tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Bunday muhit o'quvchining nafaqat bilim darajasini oshiradi, balki uning shaxs sifatida to'liq shakllanishiga ham zamin yaratadi.

2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi. Mazkur strategiya mamlakat taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlarini belgilab beruvchi muhim dasturiy hujjat bo'lib, unda ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, yoshlar uchun sifatli ta'lim va tarbiya sharoitlarini yaratish, maktablarda zamonaviy va sog'lom pedagogik muhitni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Strategiyada o'quvchilarning bilim olish bilan birga, ularning ma'naviy dunyoqarashi, fuqarolik pozitsiyasi, vatanparvarlik tuyg'usi, ijtimoiy faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhim vazifa sifatida belgilangan. Bundan tashqari, ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchi maqomini oshirish, maktab va oila hamkorligini mustahkamlash hamda tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish orqali o'quvchi shaxsining barkamol rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhit yaratish ko'zda tutilgan. Shu sababli ushbu strategiya maktab muhitining o'quvchi shaxs sifatida shakllanishiga ta'sirini yoritishda dolzarb me'yoriy asoslardan biri hisoblanadi.[2]

Maktab muhiti o'quvchining shaxs sifatida shakllanishida asosiy va bevosita ta'sir etuvchi omil bo'lib, uning kelajakdagi ijtimoiy hayotga moslashuvi, kasbiy yo'nalishi va hayotiy pozitsiyasini belgilab beradi. Shu sababli ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhit yaratish, o'qituvchilarning pedagogik mahoratini oshirish va o'quvchilar o'rtasida ijobiy ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi.
– Toshkent, 2022.
3. Psixologiya / G'oziev, E.G'. *Psixologiya (darslik)*. – Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2008. – 354 b.

4. Yosh va pedagogik psixologiya / Xolnazarova, M.X., Muxliboyev, M.Q. *Yosh va pedagogik psixologiya*. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2014. – 208 b.
5. Umumiy psixologiya (2-kitob): Yosh davrlari va pedagogik psixologiya / Do'stmuhamedova, Sh.A., Tillashayxova, X.A., Baykunosova, G., Ziyavitdinova, G. *Umumiy psixologiya (2-kitob): Yosh davrlari va pedagogik psixologiya*. – Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU nashriyoti, 2020. – 345 b.
7. Fredricks, J. A., & Simpkins, S. D. "Maktabdan tashqari mashgulotlarning yoshlarning ijobiy rivojlanishidagi roli: Meta-tahlil." *Rivojlanish Psixologiyasi*, jild 57, son 2, 2021, betlar 201-215.

ZO'RAVONLIK QURBONI BO'LGAN AYOLLARDA PSIXOLOGIK REABILITATSIYA STRATEGIYALARI

Sattorova Mahliyo Burxanovna

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
o'qituvchisi

Tojiqulova Aziza Ikramjon qizi, Nu'monova Safoxon Shavkat qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali
talabasi

Annotatsiya: Zo'ravonlik qurboni bo'lgan ayollarning psixologik reabilitatsiyasi muhim masala bo'lib, JSSTga ko'ra har uch ayoldan biri bunday holatga duch keladi. Maqolada TF-KXT, EMDR va KQT kabi yondashuvlar PTSD, depressiya va tashvishni sezilarli kamaytirishi ko'rsatiladi. Shuningdek, reabilitatsiyaning asosiy bosqichlari va ko'p tarmoqli yondashuv samaradorligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: zo'ravonlik qurbonlari, psixologik reabilitatsiya, travma-fokusli kognitiv-xulqiy terapiya (TF-KXT), EMDR, posttravmatik stress buzilishi (PTSD), depressiya, dalilga asoslangan intervensiyalar, oilaviy zo'ravonlik (IPV), xavfsizlik rejalashtirish, travma-informatsion yondashuv.

O'zbekiston Respublikasining O'RQ-561-son qaroriga muvofiq "Xotin-qizlarni tazyiq va zo'ravonlikdan himoya qilish to'g'risida"gi qonuni Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 17-avgustda qabul qilingan va Senat tomonidan 2019-yil 23-avgustda ma'qullangan.[1]

Zo'ravonlikka uchragan ayollar nafaqat jismoniy jarohatlar, balki chuqur psixologik travmani ham boshdan kechiradi. JSST ma'lumotlariga ko'ra, har uch ayoldan biri umrida sherigi tomonidan jismoniy yoki jinsiy zo'ravonlikka duch kelgan bo'lib, bu ko'rsatkich G'arbiy Tinch okeani mintaqasida 20%, Afrika mintaqasida esa 33% ni tashkil etadi. Zo'ravonlikning psixologik oqibatlari orasida PTSD (re-experiencing, avoidance, hyperarousal), depressiya (ikki baravar yuqori xavf), tashvish buzilishlari, uyqusizlik, ovqatlanish buzilishlari va o'z joniga qasd qilish urinishi alohida o'rin tutadi. Bu holatlar ayollarning ijtimoiy faolligi, oilaviy munosabatlari va bolalari rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.[3]